

1. *Melanie Swan*. Blockchain: Blueprint for a New Economy. O'ReillyMedia, Inc., 2015. 152 ISBN 978-1-4919-2047-3;
2. *Халімон Т.М.* Управління конкурентоспроможністю телекомунікаційних підприємств: теорія та методологія : дис. ... доктора екон. наук : 08.00.04 / Халімон Тетяна Миколаївна. — К., 2018. — 444 с.;
3. *Халімон Т.М.* Теоретико-методологічні та практичні аспекти управління конкурентоспроможністю телекомунікаційних підприємств (монографія). — Львів: Ліга-Прес, 2018. — 468 с.;
4. *Перерва П.Г.* Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства / П.Г.Перерва, Т.В.Романчик // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2012. — №4. — С.230-235;
5. *Плугина Ю.А.* Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств залізничного транспорту / Ю.А. Плугина // Вісник економіки транспорту та промисловості. — 2011. — № 33. — С. 211-220;
6. *Погребняк Д.В.* Формування структури механізму управління конкурентоспроможністю промислових підприємств / Д.В. Погребняк, С.М. Шкарлет // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: Серія: Економічні науки — Чернігів: ЧНТУ, 2011. — №4. — 2011. — С. 24-28.
7. *Сурженко Н.В.* Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю / Н. В. Сурженко, І. В. Агєєва // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2014. — № 1. — С. 232-235;
8. *Ушкаренко Ю.В.* Особливості ефективного функціонування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємств харчової промисловості / Ю. В. Ушкаренко, В. В. Петлюченко // Економіка Крима. — 2013. — № 2. — С. 155-157.

УДК 330.242.2

Ю.С.Пеняк

МОДЕЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

У статті розглянута проблема моделювання господарської діяльності підприємств, а саме метод комплексної оцінки фінансово – господарської діяльності підприємств, який є визначальним чинником конкурентоспроможності підприємства та найважливішою характеристикою його функціонування в ринкових умовах. Звернено увагу, що в сучасних умовах господарювання кожне підприємство для ефективного функціонування та оцінки своїх перспектив на майбутнє повинно аналізувати та сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності. Наведена процедура комплексної оцінки фінансового стану підприємства та запропонована система показників оцінки рівня конкурентоспроможності, що може бути орієнтиром підвищення ефективності діяльності підприємства на майбутній період.

The article deals with the problem of modeling the economic activity of enterprises, namely, the method of complex assessment of financial and economic activity of enterprises, which is the determining factor of the enterprise's competitiveness and the most important characteristic of its functioning in market conditions. Attention is drawn to the fact that in the modern conditions of management, each enterprise for the effective functioning and evaluation of its future prospects should analyze and promote the increase of the competitiveness level. The procedure of complex estimation of the financial condition of the enterprise is presented and a system of indicators of

the estimation of the level of competitiveness is proposed, which may serve as a benchmark for improving the efficiency of the enterprise for the future period.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність підприємства, моделювання, виробництво, комплексна оцінка, аналіз, ефективність.

Key words: competition, enterprise competitiveness, modeling, production, comprehensive evaluation, analysis, efficiency.

Постановка проблеми. Фінансово-господарська діяльність підприємства в умовах ринкової економіки по-новому ставить питання регулювання його розвитку. Невтручання держави в господарську діяльність підприємств змушує їх самостійно шукати шляхи адаптації у ринкових умовах, знаходити методи удосконалювання своєї діяльності для забезпечення нарощування економічного потенціалу і конкурентоздатності. Саме тому у сучасній практиці управління підприємствами важливе місце займає проблема оцінки рівня конкурентоспроможності виробництва, для того щоб посилити конкурентну позицію та запропонувати ефективні напрями підвищення. Разом з цим, підвищення конкурентоспроможності підприємства є вихідним етапом для розробки стратегічних альтернатив щодо підвищення конкурентних позицій підприємства [1, с.4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній науковій літературі дослідженням проблем підвищення ефективності господарської діяльності підприємств та оцінки рівня їх конкурентоспроможності присвячені праці багатьох авторів серед яких: О.Є. Гудзь, І.А. Бланк, В.В.Ковальов, П.А.Стецюк, М.Й. Малік, В.Г. Фатхутдінов, М.Ф. Кропивко, І.В. Бурачек, Д. Яцковий та інші науковці [1-9].

Аналіз наукової літератури з даної проблеми показав, що на сучасному етапі економічного реформування, запровадження ринкових методів господарювання зростає потреба в оперативності прийняття управлінських рішень, у розрахунку й прогнозуванні варіантів можливих напрямків виробничої діяльності окремих підприємств. А це практично неможливо здійснити без застосування в аналітичному дослідженні економіко-математичних методів, запровадження яких сприяє розширенню вивчення спектра факторів, що впливають на окремі аспекти діяльності суб'єктів господарювання, а отже, і визначенню можливих додаткових резервів підвищення конкурентоспроможності підприємства [2, с.138].

Постановка завдання. Метою дослідження є застосування одного з методів моделювання для оцінки конкурентоспроможності підприємства та розробки шляхів підвищення ефективності його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення конкурентоспроможності підприємства розглядаємо як довгостроковий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах його діяльності, здійснюваний планомірно, відповідно до обраної стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, і внесенням відповідних коректив [6, с.120]. Моделювання є важливим засобом розв'язання багатьох економічних завдань і, зокрема, проведення аналітичного дослідження. У сучасній практиці, чільне місце серед математичних методів моделювання, належить методам комплексної оцінки фінансово – господарської діяльності підприємств, які є визна-

чальним чинником конкурентоспроможності й сталого розвитку підприємства та найважливішою характеристикою його функціонування в ринкових умовах [9, с.183].

Сучасні підходи до управління фінансово-господарською діяльністю підприємства повинні спиратися на те, що процеси формування, розподілу і використання фінансових ресурсів здійснюються в умовах невизначеності зовнішнього середовища, тобто під впливом великої кількості його дестабілізуючих факторів. До таких факторів відносяться: нестабільність економічної політики держави, розвиток інфляційних процесів, недостатній внутрішній платоспроможний попит та ін. [4, с.288].

Процес управління фінансовими і матеріальними потоками підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища вимагає створення гнучкої системи прийняття рішень. Основою такої системи є комплексна оцінка фінансового-господарського стану, що визначає його рівень, дозволяє дослідити динаміку комплексних показників, порівняти їх з аналогічними показниками інших підприємств і розробити заходи з поліпшення фінансового стану. [7, с.3]. Тому проблема розробки заходів комплексної оцінки фінансового стану, спрямованої на врахування зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на здійснення фінансово-господарської діяльності, для створення інформаційної бази прийняття рішень фінансового характеру, є найбільш складною при адаптації підприємства до ринкових умов [3, с.243].

Комплексна оцінка являє собою характеристику діяльності підприємства одержану при дослідженні сукупності показників, які визначають більшість економічних процесів і вміщують узагальнюючі дані про виробництво і фінансовий стан підприємства. Методика комплексної оцінки становить за мету зведення вибраної системи показників до якогось єдиного показника з використанням відповідних принципів.

Отже, особливою компонентою аналізу конкурентоспроможності підприємства є фінансова складова, дуже важлива для процесу його розвитку і формування інших елементів. З одного боку, фінансовий потенціал підприємства визначається рівнем конкурентоспроможності підприємства. З іншого боку, саме недостатній розвиток фінансової складової найчастіше є гальмом для подальшого розвитку конкурентоспроможності підприємства в цілому. Відсутність аналізу фінансових показників унеможливує зростання виробництва, підвищення кваліфікації персоналу, належне проведення маркетингових досліджень, тощо.

Систему показників, які відображають наявні та залучені кошти, реальні й потенційні можливості їх використання для фінансування майбутньої діяльності й забезпечення оптимізації стратегічного шляху розвитку підприємства і тим самим характеризують його конкурентоспроможність, за економічним змістом можна розділити на такі основні групи показників:

- рентабельності підприємства;
- ефективності управління (прибутковості);
- ділової активності (капіталовіддачі);
- фінансової стійкості;
- ліквідності активів балансу (платоспроможності) [8, с.175].

Для проведення комплексної оцінки шляхом обробки вхідної інформаційної бази на основі здійснення порівняльної характеристики розрахункових показників із її еталонними величинами необхідно визначити інформаційну базу та перевірити її достовірності. Особливості практичної реалізації алгоритму комплексної оцінки порівняль-

ної характеристики розрахункових показників з її еталонними величинами наведено на рис. 1 [5, с.272].

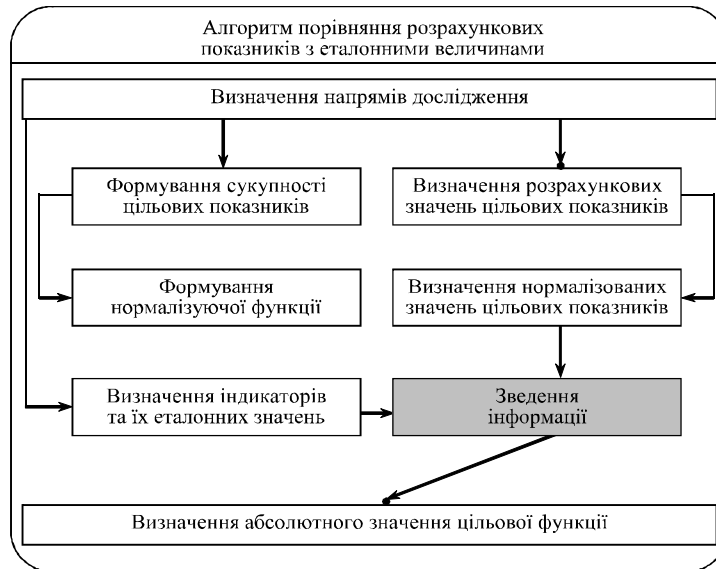

Рис. 1. Процедура комплексної оцінки фінансового стану підприємства на основі порівняння розрахункових показників з еталонними величинами

В умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в Україні всі бізнес структури зацікавлені у стабільному і ритмічному функціонуванні. Але на жаль значна кількість підприємств вимушена працювати в межах отриманих замовлень і з невизначеною перспективою роботи в подальшому. Агропромисловий комплекс України можна віднести до тих рідких галузей, результати виробництва яких користуються попитом як в Україні так і за її межами, і експорт аграрної продукції та продовольства є сьогодні одним з основних шляхів надходження валюти в Україну. Тому, проведення аналізу є доцільним здійснити на стабільно працюючому виробничому підприємстві: державне підприємство «Дослідне господарство «Кутузівка» Інституту сільського господарства Північного Сходу Національної академії аграрних наук України» Харківського району Харківської області (далі ДП «ДГ «Кутузівка»).

Для визначення комплексної оцінки ефективності діяльності ДП «ДГ «Кутузівка» Харківського району Харківської області взято дані про фінансово-господарську діяльність за 2015-2017 роки. Усі цільові показники розглядаються як рівнозначні із ціною ваги у $w_i = 1$. На основі вхідних даних по кожному року розраховано абсолютні значення цільових показників, а результати наведені у матриці, по рядках якої відображуються абсолютні значення сукупності цільових показників за кожен рік, які формують стовпчики матриці (табл. 1).

Таблиця 1

Сукупність фінансових показників конкурентоспроможності підприємства

Цільовий показник k_i	Нормалізуюча функція	Рік		
		2015	2016	2017
Коефіцієнт фінансової стабільності	max ()	0,63	0,70	0,68
Коефіцієнт платоспроможності	max ()	0,69	1,06	0,91
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	max ()	0,07	0,05	0,06
Коефіцієнт проміжної ліквідності	max ()	0,17	0,21	0,34
Коефіцієнт загальної ліквідності	max ()	1,45	1,63	1,69
Коефіцієнт оборотності активів	max ()	0,89	1,08	1,27
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	max ()	1,57	1,83	2,30
Коефіцієнт маневренності робочого капіталу	max ()	1,95	1,43	1,82
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	max ()	1,40	1,53	1,86
Співвідношення оборотних і необоротних активів	max ()	1,30	1,43	1,23
Рентабельність діяльності, %	max ()	3,7	3,1	3,4
Рентабельність активів, %	max ()	4,2	4,4	4,1

*Джерело: власні розрахунки за даними фінансової звітності ДП «ДГ «Кутузівка»

Наступним етапом є нормалізація коефіцієнтів порівняльної матриці (сукупності фінансових показників конкурентоспроможності підприємства), що дає змогу забезпечити зіставність різних показників, які використовуються при дослідженні, та врахувати різнонаправленість їх впливу на фінансову ситуацію на підприємств, яка здійснюється на основі таких формул [5, с.364]:

$$\text{для нормалізуючої функції max ()} \quad k_i = \frac{k_j}{\max[k_i]} \quad (1);$$

$$\text{для нормалізуючої функції min ()} \quad k_i = \frac{\min[k_i]}{k_i} \quad (2).$$

Здійснивши трансформацію сукупності фінансових показників конкурентоспроможності підприємства (порівняльної матриці) на основі нормалізуючих функцій, отримали такі дані (табл. 2).

Для визначення абсолютного значення цільової функції комплексного фінансового аналізу, яке змінюється у проміжку (0; 1], застосуємо наступну формулу:

$$Z = \frac{\sum_{i=1}^n w_i k_i}{\sum_{i=1}^n w_i} \quad (3)$$

де n — кількість цільових показників ($n=12$, $w_i=1$).

Таблиця 2

Нормалізований вигляд сукупності фінансових показників конкурентоспроможності підприємства*

Нормалізовані цільові показники (k_i)	Рік		
	2015	2016	2017
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,900	1	0,971
Коефіцієнт платоспроможності	0,651	1	0,858
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1	0,714	0,857
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,500	0,618	1
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,858	0,964	1
Коефіцієнт оборотності активів	0,701	0,850	1
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,683	0,796	1
Коэффициент маневренности рабочего капитала	1	0,733	0,933
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,753	0,823	1
Співвідношення оборотних і необоротних активів	0,909	1	0,860
Рентабельність діяльності,	1	0,838	0,919
Рентабельність активів	0,955	1	0,932
Абсолютне значення цільової функції (Z)	0,826	0,861	0,944

*Джерело: власні розрахунки за даними фінансової звітності ДП «ДГ «Кутузівка»

Аналізуючи порівняльну матрицю (табл. 2), можна зазначити, що максимальне значення цільової функції ($Z=0,944$) відповідає 2017 року, тобто значення цільових показників цього року сформовано на основі найкращих значень. Таким чином, ДП «ДГ «Кутузівка» Харківського району Харківської області за 2017 рік значно покращило результати фінансово – господарської діяльності підприємства. Слід зазначити, що до отриманих результатів необхідно ставитись як до певною мірою умовних, так само, як і до інших результатів, отриманих при використанні в економіці статистико-математичних методів. Так, було б неправильним, порівнюючи значення рейтингових оцінок за кожен рік, стверджувати, що фінансова стабільність збільшилась чи погіршилась в певну кількість разів. Величини рейтингових оцінок дають нам лише загальні тенденції в зміні фінансового стану підприємства, що аналізується. Але при використанні такої методики можна значно точніше виявити фактори, які вплинуть на зміну фінансового стану, і вжити необхідних заходів для забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності.

Висновки. Таким чином конкурентоспроможність господарської діяльності підприємства, як об'єкта дослідження, є критерієм та мінімально необхідною умовою економічної безпеки підприємства, що передбачає розробку певних економіко-математичних моделей для найбільш повного і достовірного відображення процесу функціонування та підвищення ефективності діяльності підприємств. Однією зі складових

процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є комплексна оцінка, яка дозволяє визначити рівень його конкурентоспроможності і місце підприємства в економічному середовищі.

1. *Гудзь О.Є.* Стратегічні напрями формування конкурентних переваг підприємств / О.Є. Гудзь / Економіка. Менеджмент. Бізнес — №3 (25), 2018. — С. 4–11;
2. *Стецюк П.А.* Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / П.А. Стецюк. — К.: ННЦ ІАЕ, 2009. — 370с.;
3. *Зигрій О.В.* Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі показників звітності: розрахунковий підхід / О.В.Зигрій // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал.—2014.—Вип. 3 [52]. — с.243-248;
4. *Бурачек І.В.* Конкурентоспроможність продукції підприємств: сутність, методи оцінки та зарубіжний досвід управління // Економіка та управління підприємствами. 2016р. — Вип.14.— с.288-292;
5. *Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І.* Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та ін.; за ред. проф. М.Г. Чумаченка./ — К.: КНЕУ, 2003. — 556с.;
6. *Шарко В.В.* Конкурентоспроможність підприємства: методи оцінки, стратегії підвищення / В.В. Шарко // Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка. 2015. Випуск 2(4). Частина 2. — с.120-125;
7. *Кропивко М.Ф.* Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. —2013. — № 3. — С. 3-6;
8. Конкуренто-спроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія] / за заг. ред. О. Янкового. — О.: Атлант, 2013. — 470 с.;
9. *Яцковий Д.* Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства / Д. Яцковий // Вісник соціально-економічних досліджень — 2013. — Вип. 4 (51). — С. 183–188.

УДК 336.025:351.863

А.С. Полтораєк

ОБОРОТНІ АКТИВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В даній статті проаналізовано, що формування якісно нового середовища розвитку, спричинене глобалізаційними процесами в економіці, може спричинити суттєвий вплив на стратегію та механізми управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств. З'ясовано, що при відносно стабільних показниках кількості суб'єктів господарювання сільського, лісового та рибного господарства України за 2012-2016 рр. суттєво змінилися показники структури оборотних активів та їх питома вага у загальному обсязі активів. Систематизовано специфічні аспекти управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації на кожній зі стадій операційного циклу, що дозволило зробити загальний висновок щодо переважання позитивних наслідків глобалізаційного впливу на процес управління оборотними активами.

It is analyzed that formation of a qualitatively new development environment caused by globalization processes in the economy can have a significant impact on the strategy and mechanisms of management of working assets of agricultural enterprises. It has been found that with relatively stable indicators of the number of subjects of management of agriculture, forestry